

1928 K 944

DE

5, 16

Whiten
387

ACTIONE ORATORIA

DISSERTATIONEM ALTERAM

CONSENSV

AMPLISSIMI PHILOSOPHORVM ORDINIS

PRO FACVLTATE LEGENDI

PLACIDO ERVDITORVM EXAMINI

SUBIICIT

P R A E S E S

M. GODOFREDVS IACOBVS SCHMID

DEFENDENS

CVM RESPONDENTE

IOAN. GOTTLOBIO HENRICO WIEK

DOMITIO MISN. REV. MINIST. CAND.

D. XIII. FEBR. MDCCLXXVI.

VITEMBERGAE

LITTERIS CAROLI CHRISTIANI DUKKII

ACAD. A TYPIS

16
1776

DE
ACTIONE ORATORIA

DISSENTIENS

CONSERV

AMPLISSIMI PHILOSOPHICI ORDINIS

M. GODEFRIDVS JACOBS SCHMIDT

IN

NOVA

DE
A C T I O N E O R A T O R I A

COMMENT. ALTERA.

§. I.

Pauca igitur, parte praecedenti, plura cum iam alii
artis huius peritiores monuissent, de necessitate
utilitateque actionis oratoriae ita praefati, vt po-
stulare temporis nostri ratio videbatur, nunc ad
rem ipsam propius deueniamus, et, quantum pro scriptionis
huius angustiis fieri poterit, illius naturam atque indolem ve-
ram declarare, inuentis praeceptis positisque studeamus.
Quod dum agimus, rem adgredimur arduam sane atque dif-
ficilem, et momenti, quam videri nonnullis initio possit,
multo maioris. Vocis enim gestuumque moderationem,
omnemque exterioris eloquentiae formam, quae quibusdam
videtur non nisi voce viua tradi exprimique posse, verbis ex-
plicare conari, ad vtriusque rei expressam quandam imaginem

exhibendam, quid hoc aliud est, quam facere ex legente quasi audientem velle, vt, qui legat huius eloquentiae formam, suis coram oculis, intueatur: quod in se quodammodo fieri non posse putes, omnino saltem difficillimum censeas, quippe naturae magis, quam artis opus. Quam eandem ob causam factum est, vt, ante Ciceronem, rhetorum Latinorum principem, et artis praeceptis instructum, et ipso vsu edoctum, a veteribus hac de re, quam quidem plurimi faciebant, cuiusue laude tam mirifice excelebant, nihil habeamus integrum, nihil perfectum, quod quidem sufficiat ad plenam artis intelligentiam. Quamuis autem hanc viam ante nos plures sint studiosius ingressi, eiusque latebras excusserint, tamen, quod pro temporis ratione nobis propositum, et studiorum communium causa necessarium summo opere fuit; praestari posse non omnino desperauimus, vt rem vniuersam, litteris explicatam, retractemus, illustremus, ornemus, commendemus, operamque nostram sic collocatam, rei satis intelligentibus, aequis et eruditis viris probemus. Quo vero modo id a nobis factum sit, et an satis etiam bene, tam res ipsa doceat, quam hi, si velint, iudicent, et exiguis, siquidem non displicuerint omnino, conatibus nostris faueant, rogo.

§. II.

Antequam vero ad rem ipsam propius nos accingimus, praemittenda quaedam videntur in genere, quae faciant ad plenorem huius rei intellectum. Si nulli sensus additi essent et quasi affixi animis nostris, veritatem vt intelligerent arriperentque satis moti, non nisi nuda eius expositione opus foret. Iis vero, ad cognoscendum, vt instrumentis, praediti, quorum ope insignem sibi idearum seu imaginum partem forment,

vocis conformatio, *actio* vero significet vultus, et gestus, et corporis totius moderationem arti convenientem. Quae quoque ambae eloquentiae exterioris partes *actionis* ^{b)} nomine generatim adpellantur, voce a theatro sumpta, quod actio histrionum, oratoriae cognata, hanc saepius adiungit, quamvis in multis rebus diuersa. Cicero ad Brut. c. 17. vocat hanc actionem oratoriam, quasi corporis quandam eloquentiam, cum constet e voce atque motu, id est, e gestuum mutationibus vultusque. Hae sunt, per quae, velut corporis instrumenta, omnis ad animum penetrat adfectus, mentisque nostrae perceptiones imaginesque ad alios, quos docere volumus, pariter transeunt. Quorum alterum oculos, alterum aures mouet, qui quidem sensus sunt, quibus vtimur ad ideas nostras cum naturis aliis, nobiscum vnus eiusdemque conditionis, communicandas. *Riccoboni* est recentiorum quidam eloquentiae doctor, qui actionem oratoriam non incommode exponit per *gestum*, cum quo iungatur vultus et vocis moderatio, ita vt omnem orationis vim eiusque singularum cogitationum satis apte significemus.

§. IV.

b) Eodem pertinet vox *ὑπόκρισις*, quae deducta ab histrionibus, in scholas oratorum, ac forum translata est, neque simulationem pietatis significat, figur in vsu sanctioris disciplinae sed alienam personam assumptam. Aristoteles eadem voce vtitur, qui, vt philosophorum, ita, rhetorum princeps in praecleara illa, neque vnquam satis laudanda, rhetorica, totam hanc partem omisit, cum, quod, eam arte difficulter tradi posse, existimaret, et naturae magis quam artis opus puta-

ret, φύσας, vt ait, τὸ ὑποκριτικὸς εἶναι, καὶ ἀπειροτέρον, principioliib. III. tumetiam de hac arte ad suum vsque tempus nihil fere, praeter quam a Trafy-macho, rhetorum tum nobilissimo, qui rem ex parte traclarat, scriptum fuit, quod tamen ad plenam artis intelligentiam non sufficisse videtur; at idem rem tamen magni aestimauit, et arti huic maximam vim tribuit, quippe quam tertiam eloquentiae partem statuit ibidem, Τρίτη δὲ τῆς οὐκ ἔστι μάλιστα, τὴ πρὸς τὴν ὑπόκρισιν.

§. IV.

Inde sequitur, ut actio oratoria idem fere praestet rebus exprimentis, quod valeat lux in tabulis pictis et colorum illustratio: harum enim mirifice auget pretium, venustatemque iis addit haud mediocrem ^c). Quae si efficere debet, rebus ipsis respondeat accurate, easque, ut par est, et ut vere sunt, exhibeat, ideoque neque grauiore, neque leniore reddat, ut vno dicam, a natura duce recedat nunquam necesse est ^d). *Omnis enim, ut Cicero ait, motus animi suum quendam a natura habet vultum, et sonum et gestum*, L. III. d. orat. c. 57.

§. V.

Naturam igitur suamque ingenium sequatur orator semper oportet. Ad grauitatem si inclinatur animus paulo feuerior, non bene mollem adfectabit lenemque actionis speciem. Sin hilarioris est et alacrioris indolis, non facile formabit se ad feruoris leges. Si quem multo humore tardiore finxit natura; si incitatum, si laetum, si tristem, ducem semper naturam esse sequendam, sciat, neque villo modo vim ei inferendam. Eius autem, ut in ceteris eloquentiae omnibus, praesertim hac in parte ratio est; qua quidem non rudi, sed arte emendata, perpolita, subleuata, utendum semper est duce atque magistra ^e). Naturae quidem partes sunt potiores, haec enim
notas

^c) Cic. de Or. L. I. C. 56. Actioni primas dedisse dicitur Demosthenes, cum rogaretur, quid in dicendo esset primum, huic secundas, huic tertias. Deinde, haec eo dico pluribus, quod genus hoc totum oratores, qui sunt veritatis ipsius actores, reliquerunt.

^d) Quicquid notabiliter a natura re-

cedit, ut delectet, tamen fide caret. Erasm. in Eccles. l. III.

^e) In his optimum est naturam sequi, sed adhibita cura, ut, si quid ea habeat vitii, aut si quid praua imitatio et usus adionxerit, corrigatur; si minus, ad ingens illud Demosthenis speculum, certe ad liberi amici iudicium, ibidem.

notas affectionum animis nostris insculpfit, et conuenientem vnique motum tribuit; nihilo tamen minus in illa commendanda atque audienda cautionis iam dictae ratio diligenter habenda est. Naturam solam, eamque incultam duce[m] sequimur non satis ruto ac plene, huic enim sibi relictæ aut deest aliquid, aut abundat, aut vitio laborat, quod arte addendum, vel remouendum vel corrigendum studio est. Quamuis naturam ad dicendum haberet eximiam, mediocri[s] admodum tamen orator habendus esset, qui nec dum cultæ obsequi vellet soli, nullis adhibitis, ad limandam eam, præceptis. Similis habenda quasi campo est fertilissimo optimoque, qui, nisi colatur sedulo, sterilis iacet, similis agro, ex quo præter bonas vtilisque herbas totidem fere nascuntur immaturæ, luxuriantesque, quibus illæ facile, nisi diligentia accedat culturaque, suffocantur. Naturam igitur ante omnia spectandam, vt in omnibus humanitatis studiis, ita præsertim hic retinendam si statuimus, eam ratione conformationeque doctrinæ volumus assidue iuari. Ex quo adparer, quam recte Cicero iudicauerit, dum ait, de Orat. III. L. c. 57. *sine dubio in omni re vincit imitationem veritas: sed ea si satis in aditione efficeret ipsa per sese, arte profecto non egeremus, quæ nihil aliud est, nisi adiumentum veritatis, et naturæ supplementum.*

§. VI.

Enimvero affectibus transuersi qui rapiuntur, quanta uehementia ducantur, quantoque imperu, quis est, qui nesciat, eorum signa contemplatus, vt omnem fere modum excedant, et gestus vultusque exhibeant tam feroces tamque deformes, vt offendant magis, quam placeant, et omnem quasi humanitatis sensum auferant. In quo fortassis deprehendimus id, quod antiquioris eloquentiæ cum nostra comparatæ efficiebat vim contentionem- que

que longe maiorem ^{f)} Et, quo forte melius efficaciusque naturam exprimerent, huius gestus motusque vehementius agebant, vt e. g. pedes supplodebant, frontem fricabant, et s) propositum s) In ipso Cicerone exemplum oratoris s) reperimus, qui cum causam diceret publice in foro, pro senatore aliquo, abrupto sermone, rei dilacerabat tunicam, eiusque in adsp̄ctum iudicum proferebat vulnera, ob rem publicam accepta. Quanti consecuti id clamores sint, intellectu facile est. Nihil tamen reperit in eo tum Cicero, quod indignum oratoris esset munere; quid autem putas nostris foris, si quis forte ita agere vellet, euenturum? Quid iudicaturi essent nostri homines, qui hac in re, vt in tota eloquentia, haud parum delicati sunt, nec id sine causa, sed suo quodam iure, pro temporum morumque varietate?

§. VII.

Arti semper naturam esse coniungendam; nec vnquam hanc, nisi ex illius praeceptis, imitandam, praesertim ex eo patet, quod soluta et intemperans eius imitatio multis in rebus contra decus foret oratoris, et omnem adeo honestatem. Sic apertum est, vt his vtar, voce, mente capti cuiusdam ac ferentis clamores, aut suspiria alicuius dolore preffi, aut alacritatem motus tanta laetitia aucti, vt sibi non constet, imitando

f) Cic. de Or. L. II. c. 45. Quae mihi non solum tu incendere iudicem, sed ipse ordine videaris. g) Quod enim ornamentum, quae vis, qui animus, quae dignitas illi oratori defuit, qui in causa peroranda non dubitauit excitare reum consulare, et eius diloricare tunicam, et iudicibus cicatrices aduersas senis imperatoris ostendere. De orat. L. II. cap. 28.

B

do exprimi, vt haecce natura ipsa notis insignioribus significare soleat, non debere; si iustam et dignam dicente honestatem seruare velimus, quam homines bene morati omnes, in oratione publica quauis audienda, suo omnino iure postulant. Artis igitur praecepta ratione ipsa nituntur, et eo minus spernenda aut negligenda sunt, cum naturam ad angustiores limites redactam nullo modo deprauant, sed plurimum potius venustatis dignitatisque illi adferunt, melioremque eius cum rebus proponendis similitudinem et convenientiam efficiunt. Oratoris igitur cuiusuis omnino est, suam, quam a natura habet, dicendi agendique consuetudinem ad artis praecepta conformare, emendare, corroborare, quod efficiet, si diligenter viderit, cum, quousque naturae leges in actionis opere progrediantur, tum, quando illius imbecillitati artis ope consuli, praeceptisque vitijis naturae et aberrationibus occurri recte debeat.

§. VIII.

Nec vero artis vsum fidelem, hac in re, ipsa, quam ratio, minus suadet experientia. Nec vero omnium, modo publice, in iudiciis, vel de suggestibus sacris, siue domi siue foris, in academijs quoque habendarum, ne scena quidem excepta, sed lectionis etiam, et consuetudinis familiaris, sermonumque adeo vulgarium, ea semper ratio est, vt solam naturae indolem atque impulsum sequi non debeamus. Namque in omnibus iis res nobis cum naturis est ratione praeditis, rebusque ad has omnino pertinentibus, et omnia, vt affectionibus in iis excitandis, nostrisque maxime commotis animis respondeant, dicenda sunt, et felici quasi partu edenda. Quod et Demostheni ansam dedit, vt omnem eloquentiae vim in actione sitam esse fateretur, et quantum operis posuerit magnus hic orator, ne porro offenderet castas

stas Atheniensium et elegantes aures, in eloquutionis et actionis corrigendis naturae vitiiis, quis est, quem fugiat. Oratorum duorum de meritis nobis quidem si iudicandum est, quorum alter, quamuis nitidissime composita et ornata, frigide et sine actionis suauitate, profert, alter eadem, minus quidem eleganter elaborata, oratorio seruore quasi et actionis apte compositae iucunditate, dum dicit, euehit, posteriori huic palmam dare non dubitamus, praeunte Cicerone, qui actionem in dicendo vnam dominari profitetur, sine qua, vt ait, summus orator esse in numero nullo potest: mediocri hac instructus summos saepe superauit. Huius enim elaborationi quod deest, actionis sollertia praestantiaque satis compensatum euanescere quasi videtur. Quemuis igitur oportet oratorem, qui in oratoria palaestra elucere cupit, adniti, vt vocem gestusque comparet digne, adque artis praecepta accommodet. Tum artis ope studioque nunquam remisso id parabit, quod denegauerit natura, et, ni plura effecerit, huius saltem vitia remouebit.

§. IX.

Quid sit, quarentibus, quod hoc ad conformandam exteriorem eloquentiam tam necessarium, tantoque opere commendatum ab eloquentiae doctoribus, tamque rarum tamen naturae ingenium, arte emendandum quidem perficiendumque, efficiat, respondemus, *esse in sensu eius, quod verbis dicimus, gestibusque significamus.* Quod non de claris solum et distinctis animi sentis ac notionibus, sed de eius etiam commotionibus aequae valet, cum res aliis ob oculos ponendas commendandasque, ipse, pleno quasi sensu, percipit orator. Quem, in oratore quouis requirendum, *sensum quasi oratorium* dicemus.

§. X.

Quae cum ita sint, animus sonum cuius rei accommodatum sponte suppeditabit, ita vt non meram instrumenti speciem

ciem, sonantis vox praebeat, sed vel ipsa animi interpres putetur. Tum fiet adeo, ut auditores, actionis suauitate vel ablati, quamuis inuiti, maxime quem audiant oratorem esse, obliuiscantur. Res ipsa est, quae modo blanditiis mitibusque viis in aures eorum animosque influit, modo omni orationis vi actionisque impetu, lenioribus subsidiis si comparare nequeat, aditum ad eos sibi aperit. Et, ut vno complectar, praestantissimum hoc, si in oratore fuerit, naturae ingenium, fidem parabit orationi, difficilius certe impetrandam, quoties eam studio ante confectam adornatamque esse aut sciunt, aut suspicantur auditores. Quod sponte sequitur ex iis, quae priore iam disputatione me commemorare memini; eum nempe ipsum rei grauitate veritateque commorum esse debere, qui velit eam ita persuadere et commendare aliorum animis, ut aequae moueantur. Affectiones animi, quae opus sunt ad excitandam vim ac vehementiam, suppeditant: qua in perficienda re, iustum forte transiremus modum; solam naturae indolem et imperum si omnino vellemus consulere et sequi. Hunc vero usum praestat artis institutio, ut hac edocti regamus animum et orationem, et naturae motus intra honestatis et decori fines teneamus. Felix igitur et moderata naturae et artis coniunctio, et illius erga hanc obsequium efficiet, ut orator, si rectos et decori praeceptis conuenientes adhibet sonos gestusque, rerum dicendarum sensum quasi et amorem inferat aliis, quod, cum ipse sensu plenus et intime permotus, dicit, non ignem solum vitamque inspirat, sed iustam etiam inter se conuenientiam addit omnibus orationis partibus.

§ XI.

Quo indito cuius ingenio, quo feliciter utamur, eique artis adhibeamus moderationem, animaduertendum diligenter est, quae fiant in nobis, quoties sentiamus amoris, odii, iracun-

iracundiae, tristitiae, indignationis, commiserationis, aliarumque animi adfectionum motus, quorum ardentia in nobis aliisque comparatione, variam omnium inter se inuicem indolem speciemque intelligemus, sic comparatam, ut quae alteri conueniant, ab altera prorsus aliena reperiantur. Qua quidem ratione, affectionum illarum vox ut edat sonos signaque, harum habenda est nativa quasi pictura diligenterque expressa, quod eo facilius praestabit, quo minus a vera commotionum harum viuaque indole remota est. Tunc pictura quo verior redi-orque facta est, eo melius viuidiusque, vel sui ipsius formam, animus videbitur effingere. Quae animi signa sonosque discas, et vel in potestatem tuam redigas. Id autem quo feliciter agas, ut veluti in te ipsum redeas, auctor tibi sum, et animi tui, ut ita loquar, interiora adeas, ex iisque, prima commotionum quarumuis initia et incitamenta, reperas, et quasi ipsum animum consulas de vera agitationum suarum indole. Qua quidem animi inuestigatione accurate penitusque habita, huiusque vicissitudinibus ad artis disciplinam diligenter elaboratis, fieri omnino nequit, quin, quaecumque in se quis animaduernerit, nisi sensu omni prorsus destitutus sit, omnia feliciter proferat, et, ut vere sunt, vocis gestuumque signis satis aptis commodisque exprimat.^{h)} Sic fiet ut affectuum, qui in omni actionis opere maxime regnant, maximam et accuratam habeat rationem orator, a quibus, si in oratione cernuntur, ingentia fluunt ad persuadendum commoda. Hi enim signis conspicui, momento solent transire ad auditorem, et huic suum motum adflare, ita ut, qualis adparet orator, efficiatur vere talis auditor. Egregie Horatius de arte poetica v. 206. sq. Si vis me flere, dolendum est primum ipsi tibi, tunc tua me infortunia laedent.

B/3

§. XII.

^{h)} Cic. Brut. Itaque ille perfectus, quem iam dudum nostra indicat oratio, vnicum se affectum videri, et animum audientis moueri volet, ita certum vocis admovebit sonum.

§ XII.

Eorum igitur reprehendendum institutum omnino est, qui artem admittere nolint, et, quicquid in buccam venerit, contempto omni studio, rusticorum instar, dicere malint. Naturam illi et vim actionis non bene satis intelligunt: haec enim omnis ars quid aliud, quam rationis opus est, quod tradit praecepta, ad bene dicendum, ipso usu, inuenta, eaque, quod et certo fundamento, ipsiusque naturae praescripto nituntur, optima. Eorum igitur studia, qui ad perfectionis legem venustatisque rationem contenderunt, de ea bene omnino meritorum, haud contemnenda, sed grato animo aestimanda sunt. Hi enim, ut naturam deprauarent, aut eius virtutem ac praestantiam villo modo exstinguerent, longe abfuerunt, sed huc potius, ut restrictam, artem adiunxerunt, praeceptaque posterunt, quorum ex usu recto fructus redirent ad illam conformandam atque redundarent vberissimi. Quos sane percipiet quivis, qui suam ad illam industriam diligentemque et continuam adhibuerit exercitationem. Opus igitur cuius est ad comparandam hanc eloquentiam, et natura, et arte, et exercitatione. Natura enim idoneam exhibet indolem et ad illam quasi natam: ars in praeceptis versatur, exercitatio utramque coniungit. Natura, quod vulgo dicitur, incipit; ars artificem expolit; exercitatio perficit. Ars naturam adiuuat, format, emendat, et, quod natura non fuerat, naturam facit. Nihil vero potest placere, nisi quod naturae rerum et personarum respondeat, vel, ut vno dicam, quod sit naturale. Quod natura non sola tamen, sed coniuncta cum arte, et exercitatione perfecta, consequimur.

§. XIII.

Nec est, eorum quod in contrarium cumulentur exempla, qui omnis fere artis rudes, huiusque disciplinae

nae ignari, nullo magistro, nisi se ipsis, vsq; duceque natura, ad eloquentiae huius dignitatem peruenisse videantur. Hi enim, qui, quae tradi possunt, praecepta omnia et forte plura, sine vlla institutionis ope, sine vlllo doctore, et obseruasse et produxisse in lucem suo exemplo, dicuntur, quid aliud fecerunt, quam hoc, vt aliis aliorum adiumentis destituti, ope rationis, artem et praecepta ad rem suam necessaria idoneaque sibi ipsi fingerent, cum quidem ad rem ipsam naturamque, qua gaudebant, perficiendam, mentem intenderent, et aures simul oculosque consulerent. Eriam si vero tantum potuit natura per se sola, idque nonnullis, quod arte quaerendum praecipimus, dedit, quid non adiumenti et, cui locus semper est, incrementi, artis moderatio et clarorum allatura fuerant rhetorum praecepta? Et, si cuncta concedamus lubentes, quid inde? Nonne, quibus tantam copiam facultatemque dicendi natura largita est, paucissimi sunt? Quo vero modo iis consultum habemus, qui in tribuendis iisdem donis naturam minus fauorem habuisse videntur? Quam artis ope, praeceptis accuratis conformandae, nulla sane alia ratione, efficiemus. Maneant igitur haec in praesidiis nostris.

§. XIV.

Quemadmodum vero non adsentimur his, qui admittere artis vsum nullum velint, nec eorum tamen probare consilium possumus, qui excedentes omnem modum, nimii in hac arte esse videntur, quod triplici modo fit. Primum enim vitium est eorum, qui velint, res omnes imitando effingereⁱ⁾ ideoque omnem hoc ipso nimio imitandi studio orationis sua-
uita-

ⁱ⁾ Quintil. in institut. Lib. XI. c. 3. Alii sunt (gestus) qui res imitatione significant, vt si aegrum tentantis ve-
nas medici similitudine ostendas, quod est genus quam longissime in actione fugiendum.

uitatem tollunt. Quamuis quidem multum commendationis actio habeat ea, quae imitatur, quantum fieri potest, naturam, nec omnis imitatio in se sit vituperanda, quae saltim in rebus iis videtur ferenda, quae habent obuiam et eminentem valde significationem, eamque nec inhonestam nec difficulter exprimentam, eadem tamen tum non parum habet offensionis, cum adhibetur in rebus ridiculis iisdemque minus decoris. Quis enim cantabit, quando cantus fit mentio? aut capite demisso stertet, vt dormientem in conspectum producat? Quis denique aegrotum, tentatis medicorum more venis, significabit? Quae quidem omnia histrionum respuunt pressam illam imitationem, eandemque ob causam oratore indigna quam maxime habenda sunt.

§. XV.

Pari sane vitio vertenda est, quae per omnem verborum gestuumque seriem regnat, actionis, immoderata omnis et dura nimis, vehementia. Verum quidem si profitemur, hanc, ab omni actionis genere, remouendam, omnino non putamus. Certis enim in rebus, vt stimulos animo admoueamus, illa vel necessario excitanda videtur, e. c. in irae, aemulationis aliarumque commotionum contentione. Omnis autem, sine iusta causa, orationis vehementia animique incitatio, indecora non parum et absurda plane videtur. Quo pertinent omnes nimii, et humanae vocis modum prorsus excedentes, soni, clamores et vociferationes ingentes, quae rebus, quod momenti ipsis forte deest, addere creduntur, quae vero, quacunque cum respiratione simul repetitae, audientium quidem aures obrundunt, lucis vero intelligentiae nihil, nec vllam animo vim adferunt. Sic pulmonum quidem robur valetudinemque indicamus, non autem veras animi perceptiones significamus. Orationi
vero

vero iusto vehementiori eiusdem obstat leuitas, ex naturae negligentia aequae nata, quae gignit tardiores omnes, molliores et artificiose editos sonos, maioris claritatis suauitatisque species ipsas eneruantes magis, quam extollentes. Quae igitur, ut molesta illa sedulitas, corrigenda pariter est. In omnibus rebus semper videndum est, quatenus. Esi enim suus cuique modus est, tamen magis offendit nimium, quam parum.

§. XVI.

Tertium vero vitium in adfectionatione positum est, aliis in agendo vitium, longe deterius. Si quem enim imperitiores vident oratorem, eximia actione illustrem, mox fit, ut eum summum et perfectissimum iudicent, et, licet eodem non sint genio praediti, in omnibus imitandum tamen parent, et sic in adfectionationis vitium incidant. Quod, a quacunque demum causa proficiscatur, vituperandum semper vitandumque quam maxime est. Nec est in omni actione quicquam, quod magis auditorem offendat. Cum enim ipsi satis persuasus non esse orator, aliosque decipere videatur velle, non, nisi maxime inuitus et summo cum taedio, audiet eum, nec fide vlla dignum eundem censebit. Quare genus actionis sibi semper sumat orator, quod sibi putat, natura duce, maxime idoneum, et quid deceat, ut in oratione, ita et actione, ipsi accurate videndum; quod et in re, de qua agitur, positum est, et in personis, et eorum, qui dicunt, et eorum, qui audiunt. In quo omnis actionis vis est, de qua plura suo loco praecipiemus. Quod si diligenter consideramus, diligentiusque exercemus, facit demum probe exercita ars, ut videantur omnia sponte fluere, omnisque opinio artis abesse, ubi nempe in naturam verterit longa exercitatio consuetudoque dicendi.

C

§. XVII.

Tum denique hoc vnum, nunquam omittendum, oratore inprimis sacro dignum, addere liceat, quod in eo est orationis omnis vera virtus, quae hominum animos permulceat moueatque. Praecedant eam necesse est ardentibus ad Deum precibus, de persuadendis mouendisque nostris ipsorum animis, quibus ante motis, ut moueamus alios, facilius multo fiet. Neque sane ratio obscura est, aut longe nimium petita. Id enim, ut amor Dei religionisque verae obsequium animis nostris instillentur, quam oratio cum Deo diligenter reuerenterque instituta, quid magis iuuat? Si vero ipse verus Dei amator fuerit orator sacer, ad similem eius amorem, facile quoque alios inflammare poterit. Qui si efficit animi motum gestusque animat, summum est in actione ornamentum, summa vis, summa dignitas. Qui vero si deficit, nec dum animo satis persuasus, qui aliis probabit: *An ille dolebit*, ait Quintilianus rhetor VI, 2. *qui audiet me, cum hoc dicam, non dolentem: irascetur, si nihil ipse, qui in iram concitat idque exigit, simile patitur: sicis agenti oculis iudex lacrimas dabit? Fieri non potest: nec incendit, nisi ignis, nec madesimus, nisi humore, nec res ulla dat alteri colorem, quem ipsa non habet.* Satis de actione oratoria vniuersè dictum sit. Quae singulatim praecipienda sunt, propediem sequentur.

ULB Halle

3

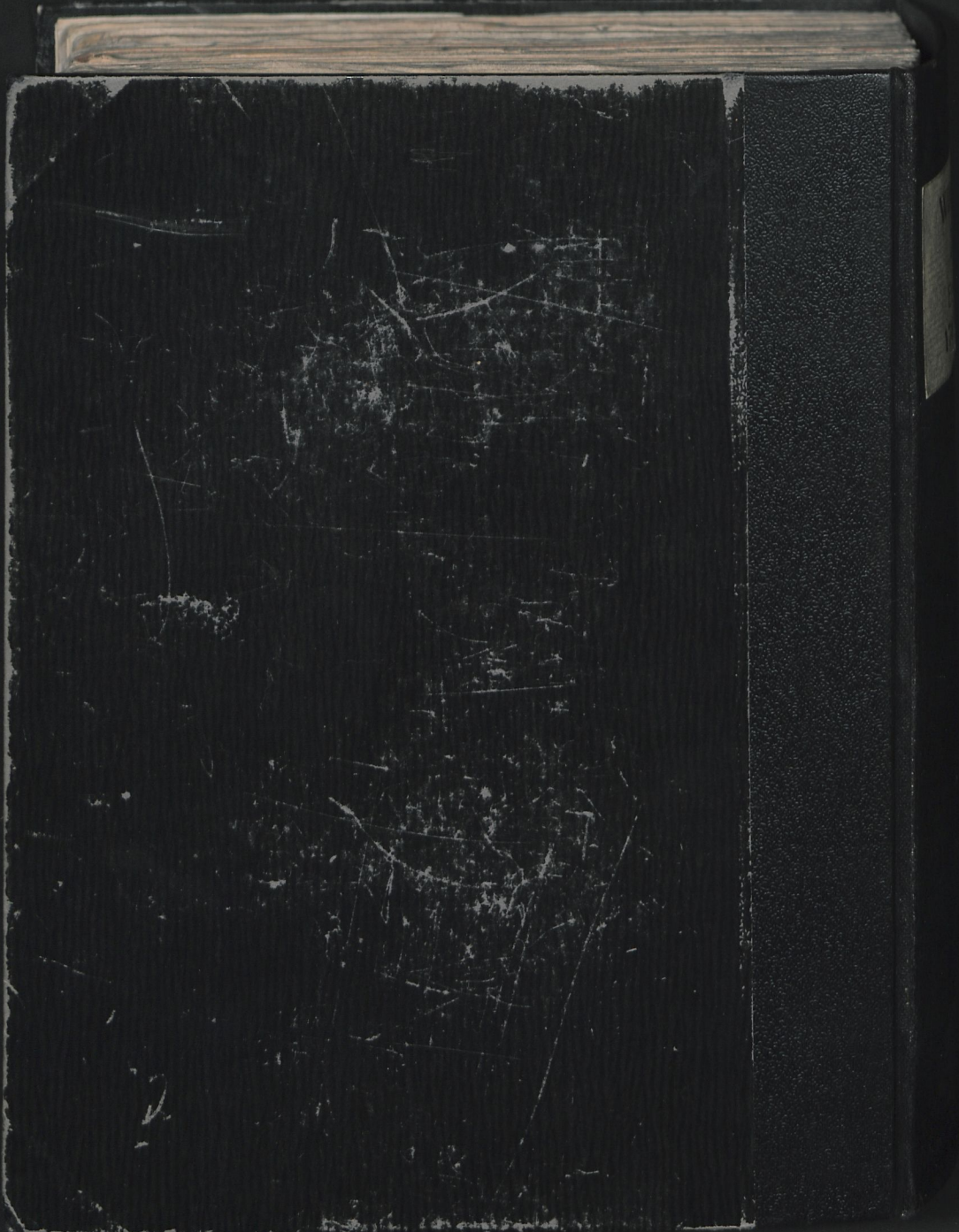
004 057 996

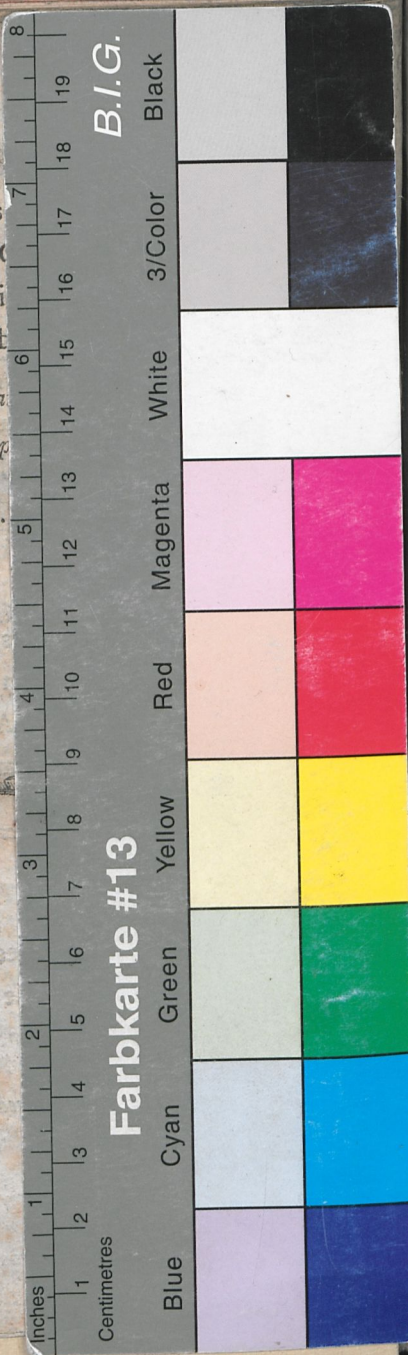

v298

56

B.I.G.

Farbkarte #13

Milw

387

1928 K 944

DE

5, 16

ACTIONE ORATORIA

DISSERTATIONEM ALTERAM

CONSENSV

AMPLISSIMI PHILOSOPHORVM ORDINIS
PRO FACVLTATE LEGENDI
PLACIDO ERVDITORVM EXAMINI

SVBIIICIT

P R A E S E S

M. GODOFREDVS IACOBVS SCHMID

DEFENDENS

CVM RESPONDENTE

IOAN. GOTTLOBIO HENRICO WIEK

DOMITIO MISN. REV. MINIST. CAND.

D. XIII. FEBR. MDCCLXXVI.

VITEMBERGAE

LITTERIS CAROLI CHRISTIANI DÜRKII

ACAD. A TYPIIS

16
1776